ΙΔΡΥΜΑ ΜΕΙΖΟΝΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

Συγγραφή : *Μπάνεβ Γκέντσο* *(28/11/2003)*

Για παραπομπή : *Μπάνεβ Γκέντσο , «Πρισκιανός», 2003, Εγκυκλοπαίδεια Μείζονος Ελληνισμού, Μ. Ασία*

URL: <http://www.ehw.gr/l.aspx?id=5932>

Πρισκιανός

Περίληψη :

Ο Πρισκιανός γεννήθηκε στα τέλη του 5ου αιώνα στη Λυδία. Υπήρξε διακεκριμένος νεοπλατωνικός φιλόσοφος της Ακαδημίας των Αθηνών. Το 531, μετά το κλείσιμο της Ακαδημίας, μετέβη στην Περσία αναζητώντας καλύτερες συνθήκες για τις φιλοσοφικές του αναζητήσεις. Κατά τη σύντομη παραμονή του εκεί συνέγραψε εγχειρίδιο φιλοσοφίας για τον Πέρση βασιλιά Χοσρόη Α'. Ασχολήθηκε επίσης με τον υπομνηματισμό φιλοσοφικών έργων και τη διδασκαλία της φιλοσοφίας και πιθανόν της ρητορικής. Μετά το 532 επέστρεψε στη Βυζαντινή Αυτοκρατορία. Ο χρόνος και ο τόπος θανάτου του είναι άγνωστοι.

Τόπος και Χρόνος Γέννησης

τέλη 5ου αι., Λυδία

Κύρια Ιδιότητα

λόγιος, φιλόσοφος

---

1. Βιογραφικά στοιχεία

Ο Πρισκιανός γεννήθηκε στα τέλη του 5ου αιώνα στη Λυδία. Υπήρξε διακεκριμένος φιλόσοφος κατά τα τελευταία έτη της ζωής της Σχολής των Αθηνών. Ανήκε στον κύκλο του νεοπλατωνικού φιλοσόφου Δαμασκίου και κατά πάσα πιθανότητα είχε ασχοληθεί με τη διδασκαλία της ρητορικής. Παρέμεινε εθνικός και δεν ασπάστηκε το χριστιανισμό.

Μετά το κλείσιμο των σχολών των Αθηνών από τον αυτοκράτορα Ιουστινιανό Α΄ το έτος 529, ο Πρισκιανός αποφάσισε να καταφύγει στην Περσία, με την ελπίδα ότι εκεί θα εύρισκε προσφορότερες συνθήκες για την ανάπτυξη του νεοπλατωνισμού. Το φθινόπωρο του 531 έφθασε με τον Δαμάσκιο και άλλους πέντε φιλοσόφους (τον Σιμπλίκιο από την Κιλικία, τον Ευλάμιο από τη Φρυγία, τον Ερμεία και τον Διογένη από τη Φοινίκη και τον Ισίδωρο από τη Γάζα) στην αυλή του Πέρση βασιλιά Χοσρόη Α' (531-579). Παρά τη θερμή υποδοχή, ο Πρισκιανός και οι συνάδελφοί του δυσαρεστήθηκαν από την ατμόσφαιρα της αυλής, την οποία τη χαρακτήριζαν, σύμφωνα με αναφορές σε επιστολές τους, η «διαφθορά» των ηθών και οι «επιπόλαιες» φιλοσοφικές ενασχολήσεις. Απογοητευμένοι, προσπάθησαν να επιστρέψουν στη βυζαντινή επικράτεια. Χάρη στην υποστήριξη και την επέμβαση του ίδιου του Χοσρόη Α', μετά τη βυζαντινοπερσική συνθήκη που υπεγράφη τον Σεπτέμβριο του 532, στάθηκε δυνατόν ο Πρισκιανός και οι υπόλοιποι φιλόσοφοι να επιστρέψουν στα βυζαντινά εδάφη με τη διαβεβαίωση ότι θα τους εξασφαλιζόταν σχετική ελευθερία έκφρασης και δράσης.

Δεν γνωρίζουμε πού εγκαταστάθηκε ο Πρισκιανός μετά την επιστροφή του από την Περσία. Κατά πάσα πιθανότητα έμεινε λίγα χρόνια στην Αθήνα. Το μόνο βέβαιο είναι ότι παρέμεινε πιστός στις ιδέες του νεοπλατωνισμού, γεγονός που εξηγεί την επικριτική στάση του συγχρόνου του χριστιανού φιλοσόφου Ιωάννη Φιλοπόνου από την Αλεξάνδρεια.[1] Δεν υπάρχουν στοιχεία σχετικά με το χρόνο και τον τόπο θανάτου του Πρισκιανού.

2. Έργο

Γνωρίζουμε ότι ο Πρισκιανός συνέγραψε δύο έργα. Μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζει το μικρό φιλοσοφικό εγχειρίδιο που συνέταξε για τον Χοσρόη Α' με τίτλο *Αποκρίσεις σε ερωτήματα του Χοσρόη, βασιλέως των Περσών*. Το ελληνικό κείμενο έχει χαθεί, αλλά σώζεται μία ανώνυμη λατινική μετάφραση (από τον 9ο ή 10ο αιώνα) με τίτλο *Solutiones eorum de quibus dubitavit Chosroes Persarum rex*. Το έργο αυτό αποτελεί συμπίλημα, καθώς στο προοίμιο ο Πρισκιανός αναφέρει ότι χρησιμοποίησε πολλές φιλοσοφικές πηγές. Φαίνεται ότι βασίσθηκε κυρίως στην αριστοτελική φιλοσοφία, στον Θεόφραστο,[2] τον Ιάμβλιχο[3] και τον Πρόκλο.[4] Στο φιλοσοφικό αυτό εγχειρίδιο ο Πρισκιανός πραγματεύεται σε βάθος ζητήματα περί της φύσεως της ψυχής και της σχέσης της με το σώμα, περί ύπνου, περί του σχήματος της Γης και των πέντε ζωνών της, περί των τεσσάρων εποχών του έτους, περί ιατρικής και φαρμάκων κ.ά. Σύμφωνα με την επικρατέστερη άποψη, το έργο συντάχθηκε στην Περσία, στην αυλή του Χοσρόη Α'.[5]

Συγγραφή : *Μπάνεβ Γκέντσο* *(28/11/2003)*
Για παραπομπή : *Μπάνεβ Γκέντσο , «Πρισκιανός», 2003, Εγκυκλοπαίδεια Μείζονος Ελληνισμού, Μ. Ασία*
URL: <http://www.ehw.gr/l.aspx?id=5932>

Πρισκιανός

Το δεύτερο γνωστό έργο του Πρισκιανού έχει τίτλο *Μετάφρασις των Θεοφράστου περί αισθήσεων*. Το βιβλίο αυτό αποτελεί επιτομή δύο έργων του Θεοφράστου, συνεργάτη και διαδόχου του Αριστοτέλη στο Λύκειο, και πιθανώς αποτελούσε το πρώτο μέρος ενός συλλογικού έργου. Θεωρείται ότι ο εμπνευστής της επίτομης αυτής έκδοσης του Θεοφράστου ήταν ο Σιμπλίκιος και ότι η συγγραφή έλαβε χώρα στην Αθήνα. Δυστυχώς το μέρος που συνέγραψε ο Σιμπλίκιος και αφορούσε τα *Φυσικά* του Θεοφράστου έχει χαθεί. Ορισμένοι μελετητές θεωρούν ότι το υπόμνημα στο πρώτο βιβλίο τού *Περί ψυχής* του Αριστοτέλη είναι επίσης έργο του Πρισκιανού και όχι του Σιμπλικίου.[6] Ωστόσο η πατρότητα αυτού του συγγράμματος παραμένει αβέβαιη.

---

1. Ο Ιωάννης Φιλόπονος είχε γράψει έργο με τίτλο *Κατά Πρισκιανού*, το οποίο δυστυχώς δεν έχει σωθεί.

2. Φιλόσοφος από την Ερεσσό της Λέσβου (4ος-3ος αι. π.Χ.), συνεργάτης και διάδοχος του Αριστοτέλη.

3. Νεοπλατωνικός φιλόσοφος από τη Συρία (3ος αι. μ.Χ.).

4. Νεοπλατωνικός φιλόσοφος και μαθηματικός από την Κωνσταντινούπολη (412-485), σχολάρχης της Ακαδημίας των Αθηνών.

5. Η άποψη αυτή υποστηρίζεται και από τον Cameron, A., *Literature and Society in the Early Byzantine World* (London 1985), σελ. xiii, 24. Υπάρχει ωστόσο και η άποψη ότι οι *Solutiones* συντάχθηκαν μετά την επιστροφή του Πρισκιανού από την Περσία. Βλ. d'Alverny, M.Th., "Les 'Solutiones ad Chosroem' de Priscianus Lydus et Jean Scot Erigene et l'histoire de la philosophie", στο d'Alverny, M.Th., *La transmission des textes philosophiques et scientifiques au Moyen Age* (Aldershot 1994), αρ. XI, σελ. 145-160. Ορισμένοι μελετητές πιστεύουν ότι η λατινική μετάφραση βασίσθηκε σε κάποια προγενέστερη αραβική στη σχολή της πόλης Harran. Βλ. Tardieu, M., "Sabiens coraniques e 'Sabiens' de Harran", *Journal Asiatique* 274 (1986), σελ. 23-24.

6. Σύμφωνα με τους Bossier, F. - Steel, C., "Priscianus Lydus en de 'In de anima' van Pseudo(?)-Simplicius", *Tijdschrift voor Filosofie* 34 (1972), σελ. 761-822, ο Πρισκιανός ήταν ο συγγραφέας του υπομνήματος στο *Περί ψυχής*. Η επικρατέστερη και παραδοσιακή άποψη αποδίδει το σύγγραμμα αυτό στον Σιμπλίκιο. Βλ. Hadot, I., *Le problème de néoplatonisme alexandrin. Hiéroclès et Simplicius* (Paris 1978), σελ. 20-27. Όμως, όπως επισημαίνει ο Goulet, R. (ed.), *Dictionnaire des philosophes antiques*^{2} (Paris 1989), σελ. 561, το ζήτημα παραμένει ανοικτό.

Βιβλιογραφία :

- **Αγαθίας Σχολαστικός**, *Ιστορίαι*, Keydell, R. (ed.), *Agathiae Myrinaei Historiarum libri quinque*, Corpus Fontium Historiae Byzantinae 2, Berlin 1967
- **Goulet R.**, *Dictionnaire des philosophes antiques*, Centre National de Recherche Scientifique, Paris 1989
- **Blumenthal H.J.**, "Simplicius and others on Aristotle's Discussions", Duffy, J. – Peradotto, J. (eds), *Gonimos. Neoplatonic and Byzantine Studies presented to Leendert G. Westernik at 75*, Buffalo 1988, 106-107
- **d' Alverny M.Th.**, "XI. Les 'Solutiones ad Chosroem' de Priscianus Lydus et Jean Scot Erigene et l'histoire de la philosophie", d'Alverny, M.Th. (ed.), *La transmission des textes philosophiques et scientifiques au Moyen Age*, Aldershot 1994, 145-160
- **Bossier F.**, **Steel C.**, "Priscianus Lydus en de 'In de anima' van Pseudo(?)-Simplicius", *Tijdschrift voor Filosofie*, 34, 1972, 761-822
- **Cameron A.**, "The Last Days of the Academy at Athens", Cameron, A. (ed.), *Literature and Society in the Early Byzantine World*, London 1985, Variorum Reprints Collected Studies, 7-29 nr.XIII

Συγγραφή : *Μπάνεβ Γκέντσο* *(28/11/2003)*

Για παραπομπή : *Μπάνεβ Γκέντσο , «Πρισκιανός», 2003, Εγκυκλοπαίδεια Μείζονος Ελληνισμού, Μ. Ασία*

URL: <http://www.ehw.gr/l.aspx?id=5932>

Πρισκιανός

Schmitt Ch.B., "Priscianus Lydus", Cranz, F.E. – Kristeller, P.O. (eds), *Catalogus translationum et commentarium: Mediaeval and Renaissance Latin translations commentaries, τόμ. 3*, Washington D.C. 1976, 75-85

Tardieu M., "Sabiens coraniques e 'Sabiens' de Harran", *Journal Asiatique*, 274, 1986, 23-24

Δικτυογραφία :

Damascius, Simplicius, and the Return from Persia

http://www.duke.edu/web/classics/grbs/FTexts/45/Watts.pdf

Γλωσσάριο :

νεοπλατωνισμός, ο

Φιλοσοφικό ρεύμα που επικράτησε από τον 3ο μέχρι και τον 6ο αιώνα. Στη θεμελίωση και την ανάπτυξη του ρεύματος καθοριστική υπήρξε η συνεισφορά του Πλωτίνου (204/205-269/270). Μέσω του νεοπλατωνισμού, που εξέφρασε όλες τις κατακτήσεις της αρχαίας ελληνικής σκέψης σε μια ανακεφαλαιωτική μορφή, επιβίωσε ο πλατωνισμός υπό την επίδραση της ορφικής και της πυθαγόρειας φιλοσοφίας με τρόπο που να υποχωρεί η κλασική φιλοσοφία στη μεταφυσική. Σχολές του νεοπλατωνισμού άκμασαν στην Αλεξάνδρεια, στο Πέργαμο, στη Συρία, στην Αθήνα. Κυριότεροι εκπρόσωποί του είναι ο Πρόκλος στη Σχολή της Αθήνας και ο Ολυμπιόδωρος και η Υπατία στη Σχολή της Αλεξάνδρειας.

Πηγές

Αγαθίας Σχολαστικός, *Ιστορίαι*, Keydell, R. (ed.), *Agathiae Myrinaei Historiarum libri quinque*. Corpus Fontium Historiae Byzantinae 2 (Berlin 1967), σελ. 80.7-12.

Παραθέματα

Ο ιστορικός Αγαθίας αναφέρεται στη φυγή του Πρισκιανού και άλλων νεοπλατωνικών φιλοσόφων στην Περσία:

οὐ πολλῷ γὰρ ἔμπροσθεν Δαμάσκιος ὁ Σύρος καὶ Σιμπλίκιος ὁ Κίλιξ Εὐλάμιός τε ὁ Φρὺξ καὶ Πρισκιανὸς ὁ Λυδὸς Ἑρμείας τε καὶ Διογένης οἱ ἐκ Φοινίκης καὶ Ἰσίδωρος ὁ Γαζαῖος, οὗτοι δὴ οὖν ἅπαντες τὸ ἄκρον ἄωτον, κατὰ τὴν ποίησιν, τῶν ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς χρόνῳ φιλοσοφησάντων, ἐπειδὴ αὐτοὺς ἡ παρὰ Ῥωμαίοις κρατοῦσα ἐπὶ τῷ κρείττονι δόξα οὐκ ἤρεσκεν ᾤοντό τε τὴν Περσικὴν πολιτείαν πολλῷ εἶναι ἀμείνονα,…

Αγαθίας Σχολαστικός, *Ιστορίαι*, Keydell, R. (ed.), *Agathiae Myrinaei Historiarum libri quinque* (CFHB 2, Berlin 1967), σελ. 80.7-12.

Χρονολόγιο

τέλη 5ου αι.: Γέννηση του Πρισκιανού στη Λυδία

πριν από το 529: Ο Πρισκιανός διδάσκει στη νεοπλατωνική Ακαδημία των Αθηνών

φθινόπωρο 531: Ο Πρισκιανός και άλλοι νεοπλατωνικοί φιλόσοφοι φτάνουν στην περσική αυλή

μετά το 532: Επιστροφή του Πρισκιανού και των άλλων φιλοσόφων στα βυζαντινά εδάφη